

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIÁLNÍ PRÁCE

Sylva Hampalová

ASOCIACE POSKYTOVATELŮ PENITENCIÁRNÍCH A
POSTPENITENCIÁRNÍCH SLUŽEB, O.S.:
ZDŮVODNĚNÍ VZNIKU A NÁVRH NÁPLNĚ ČINNOSTI

Obor:	Sociální práce
Forma studia:	prezenční
Akademický rok:	2006/2007
Vedoucí bakalářské práce:	PhDr. Jiřina Šiklová, CSc.
Oponent bakalářské práce:	PhDr. Andrea Kroftová

P R O H L A Š U J I ,

že tuto předloženou bakalářskou práci jsem vypracovala zcela samostatně a uvádím v ní veškeré prameny, které jsem použila.

V Praze, dne 30.5.2007

Podpis:

Hampalová

Mé poděkování patří především PhDr. Jiřině Šiklové, CSc. za vstřícné a citlivé vedení při psaní této práce. Děkuji Mgr. Ivě Vojtkové za přínosnou konzultaci. Děkuji členům Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb, o.s., kteří věnovali čas našim rozhovorům, za originální myšlenky.

Obsah:

Úvod.....	5
1. Společenské souvislosti trestání.....	8
2. Reintegrace trestaných do společnosti.....	14
2.1 Důvody pro institucionální podporu reintegrace trestaných.....	14
2.2 Způsoby podpory reintegrace trestaných	17
3. Současný stav práce s trestanými v ČR.....	23
3.1 Činnost státních a nestátních subjektů.....	23
3.2 Síť resocializačních služeb a její nedostatky.....	25
4. Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb, o.s.....	32
4.1 Vznik asociace	32
4.1.1 Motivy pro založení asociace.....	32
4.1.2 Cíle asociace	33
4.2 Potřeby, přání a očekávání členů vůči asociaci.....	34
4.3 Kritické přezkoumání cílů asociace (Diskuse).....	42
4.4 Návrh náplně činnosti asociace	44
Závěr.....	42
Literatura.....	49
Seznam příloh.....	51

Úvod

Oblast trestní justice a výkonu trestu je tradičně doménou státu. V nestátní neziskové sféře nicméně působí množství organizací, které taktéž orientují své aktivity na obviněné, odsouzené nebo propuštěné lidi nebo jejich blízké. Počet poskytovatelů služeb pro tuto cílovou skupinu ještě narostl v souvislosti s nešvarem existujícím v jejich fundraisingové praxi přizpůsobovat pod vlivem finanční nejistoty zaměření své činnosti aktuálně vypisovaným výzvám dotačních programů (zde mám na mysli zejména dotace z ESF). Podmínky ve sféře pomoci lidem v konfliktu se zákonem¹ komplikuje také to, že přesahuje do dvou resortů – Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva práce a sociálních věcí. V reakci na tuto poněkud nepřehlednou a pro jednotlivé subjekty komunikačně náročnou situaci byla v listopadu 2006 z iniciativy několika NNO založena Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb (dále APPPS), o.s. Měla jsem příležitost být jejímu vzniku přítomna a přispět k němu. Tato má dosud trvající zaangažovanost mě podnítila k zájmu hlouběji pochopit spletité poměry panující v současné penitenciární a postpenitenciární oblasti. Úvahy o budoucnosti APPPS, na jejímž utváření se jakožto členka výkonného výboru asociace spolupodílím, mě inspirovaly k napsání této práce.

V předkládané práci se zabývám tím, do jaké situace v trestní sféře se tato asociace „narodila“ a co v ní může dělat, jak v ní může být prospěšná. Cílem mé práce je zodpovědět nevyhnutelnou otázku: Jaké jsou možnosti uplatnění APPPS v oblasti služeb podporujících reintegraci obviněných, odsouzených a propuštěných osob do společnosti?

K tomuto účelu popisují motivy a okolnosti založení APPPS a zasazují její vznik do kontextu trestního systému a péče o odsouzené a

---

¹ Označení „v konfliktu se zákonem“ v následujícím textu používám jako ekvivalent výčtu „obviněný, odsouzený nebo propuštěný“, přestože v pravém smyslu slova přináležejí pouze k situaci člověka obviněného ze spáchání trestného činu. Po vynesení rozsudku, natož pak po odpykání trestu je totiž zákonu učiněno zadost a konflikt pomíjí.

propuštěné v ČR. V začátku práce, v její teoretické části, vysvětluji důvody existence trestání a jeho funkcí a na příkladech z historie poukazují na jeho variabilitu. Dále objasňuji, jaká jsou obecně přijímaná východiska současné sociální práce s trestanými osobami. Schematicky uvádím, jaké subjekty v ČR s touto cílovou skupinou odborně pracují. Přibližuji, za jakých okolností a s jakými cíli vznikla APPPS. V empirické části této práce, umístěné do její poslední kapitoly, se věnuji zkušenostem, názorům a hodnocení podmínek poskytování služeb pachatelům trestné činnosti současnými členy APPPS. Na základě vyhodnocení takto zaměřených rozhovorů se členy APPPS, ale také s pomocí teoretických poznatků z předchozích kapitol práce, se pokouším nalézt a popsat možnosti, jak tato čerstvě založená výše jmenovaná asociace může přispět k rozvoji a zkvalitňování práce s lidmi v konfliktu se zákonem, což je jejím hlavním smyslem a účelem.

Empirickou část zasazenou v kapitole 4.1.3 koncipuji jako kvalitativní výzkum realizovaný formou polostrukturovaných rozhovorů se členy APPPS o jejich poskytovatelské praxi, potřebách a očekáváních od asociace. Výsledky výzkumu (spolu s abstraktem ze zpráv o stavu lidských práv v penitenciární a postpenitenciární oblasti) využívám ke kritickému zhodnocení cílů APPPS, deklarovaných v jejích stanovách.

Od svého původního úmyslu přidat ještě jednu empirickou část jsem nakonec upustila. Mým záměrem bylo zjistit obsahovou analýzou zpráv různých organizací působících v dané sféře, sborníků nedávných konferencí, odborných časopisů apod., jaké jsou aktuálně řešené otázky a problémy v oblastech trestní justice, vězeňství a penitenciární a postpenitenciární práce v ČR. Bohužel jsem ale zjistila, že publikování článků z této oblasti je roztržité, nenalezla jsem veřejný prostor, kde by byla potřebná témata kontinuálně diskutována. Od analýzy jsem tedy upustila a nahradila ji pouze abstraktem ze zpráv lidskoprávních organizací o stavu českého vězeňství, penitenciární a postpenitenciární práce, který uvádím v kapitole 2.3. Zmíněné zjištění následně reflektuji při konstrukci návrhu náplně činnosti APPPS v podobě návrhu vytvořit

prostor pro otevřenou diskusi o problémech a otázkách trestní praxe v rámci asociace.

Závěry své práce, tedy formulaci doporučení, jak zacílit aktivity APPPS, předložím výkonnému výboru APPPS jako podklad pro koncipování náplně činnosti APPPS.

1. Společenské souvislosti trestání

Společnost si vytváří prostředky a mechanismy pro své zachování. Na ochranu hodnot, které její udržení podporují nebo dokonce podmiňují, je vybudována **soustava norem**, pravidel, která regulují chování a jednání členů společnosti. Některá tato pravidla jsou nepsaná (a předávají a vštěpují se člověku během socializace), jiná jsou písemně kodifikována v zákonech. Po každém, kdo v takové společnosti žije, se vyžaduje dodržování aspoň minimálního množství z celého bezpočtu pravidel. Toto minimální penzum regulí vymezuje, co je obecně uznáváno jako normální. To co sem nespadá, ocitá se za hranicí, je chápáno jako deviantní. Pokud se jedná o normy zákonné a jejich porušování, odděluje ona hranice analogicky jednání zákonné a nezákonné. Normy, přestože se možná odvíjejí od jakéhosi „přirozeného“ základu, jsou vždy do značné míry pouze konstrukty, produkty, výtvoři. Hranice normálního se v čase a místě mění.

Společnost je uskupením lidí s různými, často protichůdnými zájmy. Přirozeně se tedy vyskytují lidé, kteří bez ohledu na aktuálně platné normy jednají podle svého přesvědčení nebo jednoduše ve svůj individuální prospěch. Překračování existujících norem, neboli deviace, může být ušlechtilé a prospěšné nebo naopak pro společnost nepříznivé. To druhé, negativní deviace, jakou je i kriminalita, potřebuje společnost v zájmu svého přežití eliminovat. Proto si hledá a vytváří nástroje, jakými dodržování pravidel vymáhá. Všechny společenské normy provázejí určité sankce. Pozitivní sankce mohou působit jako odměna za konformní chování, negativní sankce slouží jako potrestání za přestoupení normy. (Giddens 1999, s.187) Jaké podoby na sebe takové potrestání bralo a bere, kdo o něm rozhoduje a čím ho legitimizuje a dalším souvisejícím otázkám se budu věnovat v této kapitole.

Co se trestem vlastně rozumí? Podle Jandourkova Sociologického slovníku označuje pojem trest „negativní nebo nepříjemné důsledky pro aktéra určitého chování nebo jednání. Trest bývá vynášen legitimní autoritou nebo momentálním držitelem moci. Kromě trestu a odměn materiálních existují i tresty a odměny sociální, např. zájem, uznání,

láska nebo projevy sympatie na straně jedné, projevy nesouhlasu, odmítnutí, ignorování, výhrůžky nebo projevy antipatie na straně druhé..." Podle Gilnerové se většina psychologů „shoduje v tom, že odměny jsou efektivnější než tresty.“ (Jandourek 2001, s. 261)

Trestání je potřeba vždy dobře zdůvodňovat, ospravedlňovat, legitimizovat, aby lidé trestající moc akceptovali. Snahy vědecky vyložit důvod a účel trestu daly vzniknout různým trestním teoriím. Vyjdeme-li z Ottova slovníku naučného, lze tyto teorie rozdělit na absolutní, relativní a smíšené. **Absolutní trestní teorie** tvrdí, že trest musí následovat po každém zločinu už proto, že byl spáchán. Kantovo vysvětlení zní: „Trest je kategorickým imperativem, nezbytným požadavkem zákona mravního, spravedlnosti. ...rozum trestu žádá. Trest nesmí se řídit nějakým účelem mimo něj ležícím, úvahami prospěšnosti, užitečnosti; trest jest určen toliko ideou spravedlnosti..“ I Hegelovo stanovisko lze řadit mezi absolutní trestní teorie, když říká, že zločin, jakožto negace rozumného, nutně žádá trestu, neboť ten je negací negace a tudíž je něčím pozitivním. **Relativní trestní teorie** chápou trest jako prostředek pro dosažení účelu, který leží mimo trest samotný. Tímto účelem je společenské a individuální dobro. Důvodem trestu je společenská smlouva. Něco z tohoto pojetí lze nalézt např. u Aristotela, Rousseaua, Baccariy nebo Fichteho. **Smíšené trestní teorie** nalézají důvod pro trestání v absolutních teoriích a účel v teoriích relativních. (Ottův slovník naučný 2002, s. 712)

S ohledem na tyto důvody a účely může trest plnit různé **funkce**. Mohou jimi být:

- 1) náprava spáchaného činu a vrácení stavu věcí před jeho spácháním – nachází oporu v tzv. restituční neboli kompenzační teorii,
- 2) odplata (ať už poškozeného, panovníka nebo jiného trestajícího subjektu) – nachází oporu v tzv. retributivní teorii,
- 3) ochrana celku, společnosti, která se realizuje
  - a) odrazením zločince od dalšího páchaní přestupků proti právu neboli individuální prevencí - nachází oporu v tzv. teorii odstrašení,

b) zastrašením ostatních, aby nenásledovali příkladu zločince, neboli generální prevencí - nachází oporu v tzv. teorii odstrašení,

c) izolací zločince – nachází oporu v tzv. eliminační teorii,

d) převýchovou zločince – nachází oporu v tzv. rehabilitační teorii.

Tento výčet, jenž vychází ze stati Z. Karabce, vedoucího výzkumné skupiny Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (Karabec 2000 in Kriminallistika 2/2000), bych doplnila o poněkud skrytou a opomíjenou funkci potvrzení a udržení moci trestajícího.

Zdá se tedy, že zákony a užívání trestů sledují jednak obecný zájem, tedy udržení společnosti funkční, ale že slouží také ochraně práv jejích jednotlivých členů.

Dnes proklamované zdůvodnění trestní politiky státu kombinuje několik z předchozích hledisek. Trestní zákon č. 140/1961 Sb v § 23 uvádí, že „Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.“ Samozřejmě lze (a je nutné) uvažovat, jestli tresty v dnešní ČR tyto funkce doopravdy plní a jestli plní i některé další, jiné funkce...

Pojem trest v tom smyslu, jak ho chápeme dnes (tedy sankce udělená v rámci procesu, kdy na základě posouzení pohnutek pachatele a míry jeho zavinění, následuje mravní odsouzení pachatele za jeho vinu a vyměření způsobu, jakým se ze své viny bude zodpovídat), se objevuje až v době vrcholného středověku (pojem zločin dokonce až v 19. století). (Hattenhauer 1998, s. 15) Domnívám se, že bude užitečné nastínit, jak bylo právo vymáháno dříve než ve 13. století, kdy se toto pojetí objevuje, a pak dále až k dnešku.

Nejprve je ale důležité si uvědomit, že moc trestat je vždy výsadním právem omezené skupiny lidí. Právem soudit disponují obecně uznávané autority. Kdysi to bývala rada moudrých starců,

mnohdy duchovní, později toto privilegium získala světská moc – panovník, stát, resp. jeho soudní, policejní apod. aparát.

Zajímavý je v souvislosti s tímto dějinným srovnáním i pohled Rusche a Kirchheimera (in Foucault, 2000, s. 59), který uvádějí ve společném díle *Punishment and Social Structures* (1939). Autoři spatřují spojitost mezi systémy produkce a způsoby trestání užívanými v různých společnostech. Poukazují na to, že v otrokářství zaujímají trestní mechanismy roli poskytování doplňkové pracovní síly, že za feudalismu, kdy tělo je často jediným majetkem, dochází rozmnožení tělesných trestů, že s rozvojem tržní ekonomiky se objevují nucené práce, trestní manufaktury a polepšovny a že průmyslový systém, vyžadující svobodný trh s pracovní silou, nahrazuje mnohé tresty uvězněním s cílem napravit.

Foucault k tomu poznamenává, že klíčové je vždy tělo, jeho síly, užitečnost a poslušnost, mluví o „politické ekonomii“ těla (Foucault, 2000, s. 59 a dále).

Pro lepší názornost přejdeme nyní od obecného ke konkrétnímu - k ukázkám z **historie**.

V archaické Evropě např. u starých Germánů převládal důraz na samotné porušení práva, žádoucího vyváženého stavu. Z toho důvodu bylo v následně vyneseném rozsudku klíčové obnovení vyrovnaného uspořádání věcí, nikoliv určení, posouzení a potrestání či náprava viníka.

Stejně tak ve starém Řecku šlo spíše než o trestání viníka o obnovu přirozeně spravedlivého stavu. Tuto spravedlnost sice posuzovali lidé, sněm občanů polis v čele s jejími starci, ale na základě zákonů, které jim podle mýtu vyjevila bohyně Athéna. Spory přitom byly řešeny smírnou dohodou a vybídnutím jak má skutek jedna nebo obě strany sporu odčinit. (Hattenhauer, 1998, s. 49-51)

Středověká křesťanská Evropa akcentovala u zločinu aspekt hříchu. Hřích znamená porušení smlouva lidí s Bohem. Zákonitým důsledkem spáchaného hříchu, trestem, je přitom už podle Bible (aspoň některých jejích starozákonních částí) utrpení. Trest vykonaný na

zločinci byl sociální konsekvencí hříchu. Vykonávaly je instituce, které byly autoritami z vůle boží. Církevní tribunály stály nad světskými, církev také vytvářela právní normy. V hierarchii zločinů byla nejzávažnějšími provinění proti Bohu.

Osvícenecké učení 18. st. přineslo koncepci tzv. přirozeného práva, čímž kompletně změnilo postavení člověka vůči státu. Přiznalo každému člověku rovné vrozené povinnosti a práva. Tím, že bylo po člověku požadováno, aby svéprávně a na vlastní odpovědnost užíval svých svobod, stal se z poddaného občanem. Člověk-občan se stal subjektem s rovnými právy zaručenými ústavou a zákony bez ohledu na jeho třídní/stavovskou příslušnost. Oproti absolutistickému pojetí zákona jako vůle panovníka mělo nyní za účel zajištění svobod každého občana, měl ho chránit před tyranizující mocí státu. (Hattenhauer, 1998, s. 421 a 431)

Osvícenství a velké revoluce konce 18. st. připravily podmínky pro vlnu reforem systémů trestní justice, která se Evropou přelila Ve 2. polovině 18. st. a počátkem 19. st. Byly sepsány „moderní“ zákoníky, které ukončily dosavadní způsob trestání zaměřený na tělo (vč. mučení a tělesných trestů) a učinily trestání neveřejnou záležitostí, diskrétně jej schovaly před zraky veřejnosti (oproti dřívější skoro až divadelní podívané, jakou exekuce trestu byla). (Foucault, 2000, s. 38-39)

Od 80. let 20. století se objevovaly úvahy o novém pojetí trestní justice. Paralelně k té tradiční retributivní neboli trestající tak vznikal koncept justice restorativní neboli obnovující původní stav. Její prvky byly postupně zaváděny v USA, v Kanadě, ve Velké Británii, v Austrálii, na Novém Zélandu i jinde.

V ČSFR a ČR se po roce 1989 stalo hlavním úkolem zajistit nezávislost justice a dodržování lidských práv obviněných a odsouzených. Za tímto účelem byl do vězeňství zaveden systém kontroly, který do dnešních dnů získal tuto podobu. Vnitřní kontrolu vykonává sama Vězeňská služba ČR (dále VS ČR) a Ministerstvo spravedlnosti – Oddělení vězeňství Odboru generální inspekce ministra. Vnější kontrolu vykonává státní zastupitelství. Individuální stížnosti

odsouzených prošetřuje veřejný ochránce práv, zapojují se také nevládní organizace. (Kancelář veřejného ochránce práv, 2006)

Zejména během 20. století vznikalo mnoho mezinárodních iniciativ, které prosazovaly pomocí mezinárodních smluv zlepšení podmínek zacházení s vězni. Trend mezinárodní spolupráce pokračuje dodnes, a to celosvětově, stále je hybatelem vývoje trestní justice a vězeňství. Asi nejdůležitějšími dokumenty, k jejichž plnění se zavázala také ČR, jsou Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězni vyhlášená OSN v roce 1955 na kongresu v Ženevě a Evropská vězeňská pravidla - Doporučení Rady Evropy č. R (87) 3. Za zmínku stojí také související dokumenty OSN jako např. Deklarace lidských práv, Deklarace proti týrání, Kodex chování pro úředníky uplatňující zákon, Konvence proti týrání nebo Základní zásady zacházení s vězni. (Příloha časopisu České vězeňství č. 3/1996, s.1)

Shrnu-li předchozí řádky, **normy jsou sociálními konstrukty**. Trestání je jejich proměnlivé platnosti podřízeno. Neexistuje univerzální spravedlnost, ani ideální trestní systém.

2. Reintegrace trestaných

Trestání je tedy, jak jsem popsala v první kapitole, stabilizujícím, sebezáchovným jevem ve společnosti, bez kterého by jen těžko mohla fungovat. Pod vlivem relativních trestních teorií, pod vlivem osvíceneckého důrazu na preventivní charakter trestu a pod vlivem obecného uznání existence rovných základních lidských práv se k tomuto hlavnímu účelu trestu (a k dalším – viz 1. kapitola) neodmyslitelně připojila i náprava zločince, jeho převýchova pro nekonfliktní způsob života ve společnosti, jeho reintegrace do společnosti.

2.1 Důvody pro institucionální podporu reintegrace trestaných

Trestání lidé mívají ztížené podmínky pro znovuzapojení se do běžného života. Základními překážkami je jednak že jim mnohdy už z jejich předchozího života **chybí schopnosti a návyky** potřebné pro úspěšné a adekvátní řešení některých běžných situací, jednak že jsou zatíženi **stigmatem** „kriminálního“, které handicapuje trestaného nejen ve vztazích, ale zformulováno v rejstříku trestů navíc i při shánění zaměstnání. To platí pro naprostou většinu trestů. V případě odnětí svobody bývají tito lidé navíc deformováni pobytem ve vězení.

Nejdrastičtější dopady na odsouzeného mívá z trestů zastoupených v našem trestním systému **trest odnětí svobody**. Přitom se jedná o v našich podmínkách nejčastěji udílený trest². Nepřirozenost prostředí věznic a jejich fungování a kumulace osob s patologickými rysy tvoří živnou půdu pro negativní sociální jevy.

Takovýmto specifikem trestu odnětí svobody, jedním z nejškodlivějších, je **prizonizace**. Tento pojem představuje „proces zvýšené adaptace na život ve vězeňských podmínkách...který podstatně snižuje až anuluje pravděpodobnost readaptace a reintegrace

---

² V roce 2005 bylo k trestu odnětí svobody odsouzeno 47 555 osob, tj. 70 % z celkem 67 561 odsouzených. Z nich 10 253 bylo odsouzeno nepodmíněně a 37 302 s podmíněným odkladem na zkušební dobu. Zdroj: Statistický přehled podle hlav a paragrafů trestního zákona za rok 2005.

odsouzeného do společnosti po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.“ (Lewicki, Paryzek, Waligóra, 1971 in Černíková, Makariusová, 1996 s. 92) Zahrnuje přivyknutí vysoce organizovanému vězeňskému životu, spojené se ztrátou aktivity a iniciativy jakožto následkem manipulativního zacházení akcentujícího kázeň. Tento efekt je příznačný pro velké věznice, kde organizace a disciplína upozaďují odbornou práci s jednotlivcem. Druhým znakem prizonizace je užívání zvláštního argotu. Vězeňský slang vyjadřuje identifikaci člověka s kriminální subkulturou. (Šobová 2001, s. 29) Zřejmě na základě této okolnosti spolu se skutečností vzájemné demoralizace odsouzených atd. bývá někdy vězení nazýváno „školou kriminality“.

Nepříznivým specifikem vězeňského života je také tzv. **„druhý život“ odsouzených**. Tímto termínem se označuje neformální hierarchická struktura vztahů mezi odsouzenými, v níž figurují přesně určené role se striktně vymezenými právy a povinnostmi. Podle Černíkové a Makariusové (1996, s. 93) s. tak vězni zastávají pozice „krále“, „kmeta“, „neandrtálce“ neboli „pakárny“, řadového člena nebo protivníka. Také kvůli existenci těchto vztahů v podmínkách věznic extrémně bují šikana. Nejčastěji se přitom jedná o vynucování rozličných služeb nebo věcí. Častou formou šikany je sexuální nátlak. Nepřekvapí, že v takovýchto psychicky krajně náročných podmínkách relativně často dochází k sebepoškozování odsouzených.

Suchý (1991, s. 37) v souvislosti s účinky dlouhodobé sociální izolace na lidskou psychiku zdůrazňuje apatii nebo depresi, neadekvátní hodnocení skutečnosti, krajní introverzi, poruchy sebezáchovného instinktu a související suicidální tendence, psychotické epizody. Dalšími podstatnými důsledky jsou stupňování pocitů méněcennosti, psychotizace osobnosti neboli posílení psychopatických (resp. antisociálních) rysů osobnosti, emoční a behaviorální poruchy jako výbuchy zlosti.

O tom, jak odnětí svobody formuje, resp. **deformuje psychiku** odsouzených pojednávají také Černíková a Makariusová (1996, s. 97). Upozorňují na výsledky penologického výzkumu Urbanové z roku 1977

provedeného mezi odsouzenými po jednom roce jejich pobytu ve věznici. Výzkum ukázal následující změny v jejich psychice: u všech účastníků výzkumu snížení ochoty ke spolupráci a k odpovědnosti, u prvotrestaných podstatné posílení egocentrismu a u recidivistů nárůst tendence k vynucování si respektu a k autokratickému a výbojnému jednání.

Kromě vyjmenovaných existují ještě jiné, čistě **sociální problémy**, které se naplno projeví většinou až po propuštění na svobodu. Pobytem ve vězení dochází ke zpřetrhání sociálních vazeb odsouzeného, bohužel nejen těch nežádoucích s kriminálním potenciálem, ale i těch žádoucích, tj. vztahů s rodinou a blízkými, kteří mohou nejzásadněji pomoci propuštěnému člověku zapojit se do běžného života. Překážkou bývá sociální stigmatizace, projevující se asi nejzřetelněji obtížemi získat zaměstnání se záznamem v rejstříku trestů. Sociální situaci propuštěného znesnadňují také dluhy (mnohdy nejen) za náklady na výkon trestu, které si leckdo odnáší na svobodu. Člověku se zkušeností s pobytem ve věznici navíc ztěžuje úspěšný „nový začátek“ již zmiňované narušení volných vlastností a vygradované komplexy méněcennosti.

V roce 2000 k tomuto tématu Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP) provedl dotazníkové šetření mezi státními zástupci, soudci okresních soudů a řediteli věznic. Mezi jiným byli dotazováni na nevýhody krátkodobých trestů odnětí svobody. Nejčastěji je spatřovali v negativním vlivu vězeňského prostředí na odsouzeného, následovalo obtížné zařazení odsouzeného po propuštění do společnosti, jako třetí nejčtenější se objevovalo vytržení odsouzeného z občanského života, čtvrté náklady na výkon trestu, páté to, že krátkodobě odsouzení způsobují přeplněnost věznic, šestá nežádoucí stigmatizace odsouzeného a zanedbatelně (1,6 %) byly uvedeny jiné nevýhody. (Karabec, Diblíková, Macháčková 2000, s. 53) Přestože průzkum se týkal speciálně krátkodobých trestů, myslím, že mnohé ze zmíněného platí pro trest odnětí svobody obecně.

2.2. Způsoby podpory reintegrace trestaných

Po předchozím výčtu se dere na mysl otázka, zda a nakolik může odnětí svobody plnit svůj účel, jak je uveden v trestním zákoně (viz 1. kapitola), když působí v tolika ohledech v přímém rozporu s tímto účelem.

Základní podmínku eliminace výše uvedených rizik spatřuji ve výrazném navýšení počtu odborných pracovníků v poměru k počtu obviněných, odsouzených a propuštěných. Ve věznicích se jedná o sociální pracovníky, psychology, vychovatele, vychovatele-terapeuty, pedagogy, speciální pedagogy, pedagogy volného času, mimo věznice především o sociální kurátory a probační úředníky a asistenty. Z řad pracovníků NNO bych jmenovala sociální pracovníky, občanské poradce a romské mentory. Ti všichni mají promyšleným účinným působením na odsouzeného napomáhat tomu, aby byl záměr nápravy trestem úspěšný. Nezbytnou samozřejmostí je přitom jejich kvalitní odborná příprava zohledňující výše zmíněná rizika.

Nástrojem výchovného působení na odsouzené ve výkonu trestu odnětí svobody je **program zacházení**. Jedná se o jakýsi individuální rehabilitační plán, plněný po celou dobu pobytu ve věznici, který „...se skládá z kombinace aktivit pracovních, vzdělávacích, speciálně výchovných, zájmových a z aktivit v oblasti utváření vnějších vztahů.“ (Vnitřní řád věznice Vinařice, s. 41)

Na penitenciární péči ve věznici, navazuje penitenciární a postpenitenciární péče, resp. extramurální část **kontinuální sociální práce** (viz 3. kapitola), zajišťovaná sociálním kurátorem, event. kurátorem pro mládež, nebo sociálním pracovníkem NNO. Spolupráce klienta probíhá na dobrovolném základě. Jejím cílem je pomoci klientovi vybudovat si zdravé a pevné zázemí pro život v mezích zákona, zorientovat ho po propuštění v civilním prostředí, provést ho tzv. adaptační fází, ve které nezřídka dochází u propuštěného ke „krizi svobody“. V praxi směřuje sociální práce s odsouzenými a propuštěnými lidmi do několika oblastí:

- *Vztahy s rodinou a blízkými*

- pomoc navázat znovu přerušené vztahy lidí v i po výkonu trestu s jejich blízkými – ty bývají mnohdy narušené buď v důsledku předchozího vzájemného konfliktu (často kvůli klientově problematickému životnímu stylu) nebo vlivem dlouhé doby strávené ve věznici

- podpora rodině klienta, který na svobodě byl hlavou rodiny, a proto má nyní obavy, aby se o sebe jeho blízcí bez něj postarali

- *Bydlení*

- řešení bytové situace (žádosti o obecní byt, azylové domy, domy na půli cesty, podnájem aj.) - mnoho odsouzených, byť ke krátkým trestům, legální cestou přichází o bydlení po nezaplacení již tří nájmů a ocitá se prakticky na ulici, často navíc bez majetku, protože ten je exekuvován.

- *Zaměstnání*

- poradenství při shánění zaměstnání (sepsání CV, hledání v inzerátech, evidence na ÚP apod.) – mnoho odsouzených, kteří nikdy nepracovali, má zkreslené představy o možných výdělcích, o nárocích zaměstnavatelů apod.

- *Finance*

- finanční plánování příjmů a výdajů spolu s klientem, hledání možností klientovy finanční soběstačnosti

- pomoc při řešení finanční situace, vč. nároků na dávky sociální podpory, dluhů (na nájmu, na výživném)

- *Psychická podpora*

- povzbuzení, poskytnutí možnosti ventilovat emoce, podpora při stanovování priorit a při plánování, kontrola

- zorientování klienta po propuštění, doprovody na úřady apod.

- *Právní podpora*

- poskytování základního právního poradenství, event. překontaktování klienta na občanskou nebo právní poradnu

- *Oblast volného času*

- hledání spolu s klientem vhodné náplně jeho volného času - odsouzení i propuštění lidé mívají nadměrné množství volného času, se kterým si nevědí rady (někteří ani nikdy v minulosti neměli návyk konstruktivně trávit volný čas), což často vede k návratu ke starým zvykům, k vyhledávání pro ně známého (nicméně z hlediska jejich reintegrace naprosto nevhodného) prostředí

- *Vzdělávání*

- hledání možností doplnění vzdělání, kvalifikace, rekvalifikace

- *Zdravotní oblast*

- motivace klienta k řešení zdravotních problémů, zejména závislostí, event. jeho překontaktování na odborné pracoviště

- *Materiální podpora*

- v odůvodněných případech poskytnutí oblečení a obuvi, dopisních potřeb a poštovních známek, hygienických potřeb, zejména odsouzeným ve věznici

Specifickou oblastí kontinuální péče je sociální práce s odsouzenými, kterým byl **soudně nařízen dohled**. Dohled může být součástí podmíněného trestu odnětí svobody (pak se jedná o probaci) a podmíněného propuštění z trestu odnětí svobody (pak bývá nazýván parole) a vždy tvoří součást trestu obecně prospěšných prací. Dohled zajišťuje Probační a mediační služba (PMS) a vykonávají jej probační úředníci a probační asistenti, podílet se mohou také mentoři. Práce probačního pracovníka na rozdíl od kurátora, obsahuje navíc prvek kontroly, spolupráce většinou nebývá dobrovolná, nýbrž soudně nařízená. Tímto se odstávám k tématu alternativních trestů...

Ideální způsob, jak eliminovat nepříznivé vlivy odnětí svobody na odsouzeného popsané v podkapitole 2.1, skýtají **alternativy v trestní justici**. Charakterizuje je totiž to, že reagují na skutečnost spáchaného trestného činu, aniž by pachatele zbavovaly svobody.

Existují alternativy k

- trestu odnětí svobody (podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení s dohledem, trest obecně prospěšných prací, v širším pojetí peněžitý trest, trest zákazu činnosti, trest vyhoštění, trest zákazu pobytu, trest propadnutí majetku),
- standardnímu trestnímu řízení neboli odklon od trestního řízení (narovnání, podmíněné zastavení trestního stíhání),
- potrestání (upuštění od potrestání, podmíněné potrestání s dohledem),
- vazbě (dohled pracovníka PMS ČR, záruka sdružení nebo důvěryhodné osoby, slib pachatele, že povede řádný život),
- výkonu uloženého trestu (podmíněné propuštění odsouzeného z trestu odnětí svobody, event. s dohledem nebo dalšími omezeními či povinnostmi, podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti nebo trestu zákazu pobytu).

Výhody alternativ ve srovnání s odnětím svobody spočívají v tom, že

- podněcují u odsouzeného aktivitu a ochotu podrobit se omezením v běžném životě,
- nedochází ke zpretrhání pozitivních sociálních vazeb ani ke ztrátě žádoucích pracovních aj. návyků
- u trestu obecně prospěšných prací je po jejich vykonání vymazán záznam v rejstříku trestů, tudíž není snižována možnost pracovního uplatnění.

Karabec Diblíková a Macháčková (2000, s. 13) navíc přidávají ekonomický a společenský kontext a vyzdvihují u alternativních trestů

- uvolnění místa ve věznicích
- snížení nákladů na výkon trestu
- zvýšení zájmu veřejnosti o způsoby zacházení s pachateli
- větší zapojení veřejnosti do procesu reintegrace pachatelů
- že ve veřejnosti vytvářejí pocit odpovědnosti za činnost trestní justice.

Poznatky uvedené v předchozí podkapitole představují velice závažné důvody pro posílení udílení alternativních sankcí a uplatňování alternativních postupů.

Nutno poznamenat, že konstruování a zavádění tzv. alternativních sankcí se pravděpodobně nejednou inspirovalo mimo euroamerický kulturní okruh. V této souvislosti a také v kontrastu k předchozí podkapitole zde pro ilustraci uvádím dvě ukázky zpochybňující nebo přinejmenším relativizující vyspělost západního modelu trestání srovnáním s přístupy a praxí ze z našeho pohledu méně vyvinutých oblastí světa.

V některých bývalých evropských koloniích v subsaharské Africe nebo v jižní Asii, kde byl do tradičních, kmenových systémů sociální kontroly implantován západní systém trestní justice. Tradiční kulturní prostředí těchto zemí chápe vězeňství jako „cizorodý prvek, který mj. „nelogicky“ způsobuje stav, že uvěznění lidé, kteří mohou produktivně pracovat (nebo alespoň živit sebe a svou rodinu), se stávají ekonomickým břemenem pro ostatní členy společnosti.“ Je chápáno jako marginalizující, nicméně neodstraňující škodlivé následky trestné činnosti. (Karabec 2003)

Za geniální ukázkou přirozené a logické syntézy trestání a začlenění trestaného zpět do společenství považují model severoamerických indiánů, jak ho zaznamenal Lévi-Strauss ve Smutných tropech. Nepředstavitelnou pro ně byla myšlenka spojovat potrestání viníka přerváním společenských svazků. Běžným potrestáním u nich bylo zničením veškerého majetku, tj. stanu a koní provinilce. Tento čin však zakládal dluh kmene vůči potrestanému, a tak ruku v ruce s ním šla také kolektivní náprava škody, kterou byl viník potrestán. Tak dlouho pak docházelo k opakované výměně rolí a vzájemné výměně darů a protidarů, až byl předchozí nepořádek anulován a došlo k obnově původního řádu. Lévi Strauss k tomu poznamenává: „...má-li být zachována logika, „infantilizace“ viníka, obsažená v pojmu trestu, vyžaduje, aby mu bylo přiznáno odpovídající právo být odměňován, bez něhož akt trestu ztrácí svou účinnost –

pokud nevede přímo k opačným výsledkům, než jaké od něho byly očekávány. Vrcholem absurdity je pak zacházet s viníkem po našem způsobu zároveň jako s dítětem, když si osvojujeme právo trestat ho, a zároveň jako s dospělým, když mu upíráme útěchu; a věřit, že jsme dosáhli velkého duchovního pokroku, poněvadž místo abychom některé své bližní pojídali, fyzicky a morálně je mrzačíme.“ (Lévi-Strauss 1966, s. 272)

Takové jsou tedy důvody objasňující nezbytnost reintegračních aktivit, vysoce odborného intenzivního působení na odsouzeného, a okolnosti, které ji znesnadňují. Následující kapitola podrobněji rozebere jak a kým jsou v ČR tyto snahy zapojit pachatele trestných činů do společnosti realizovány.

3. Současný stav práce s trestanými v ČR

Problémy spojené s výkonem trestu (zejména odnětí svobody), které jsem načrtla v podkapitole 2.1, jsou dnes odborníkům v penitenciární a postpenitenciární oblasti dobře známy. Trestní justice na ně reaguje dvěma trendy: zaváděním a **posilováním alternativ** (viz kapitola 2.2) a preferováním konceptu kontinuální sociální práce s člověkem v konfliktu se zákonem.

Hlavním rysem **kontinuální sociální práce s pachatelem** je její propojení už od počátku trestního řízení přes soudní proces a výkon trestu až po reintegraci pachatele poté, co trest vykonal. Smyslem je řešit případné problémy odsouzených s dostatečným předstihem. Základ proto leží v součinnosti pracovníků PMS, sociálních pracovníků Vězeňské služby a sociálního kurátora (příp. kurátora pro mládež), ale také dalších organizací, vč. NNO.

Kromě státních subjektů systému sociální prevence se v oblasti reintegrace odsouzených angažuje také množství nestátních subjektů. Jaké jsou to organizace? V čem se liší od těch státních? Jak mohou být v procesu souzení, trestání a znovuzacheňování pachatelů prospěšné?

3.1 Činnost státních a nestátních subjektů

V ČR si stát dodnes ponechal monopol na právo soudit a trestat. (Jinak je tomu např. v USA, v Austrálii nebo od roku 2005 také ve Velké Británii, ve kterých existují i soukromé věznice. O spolupráci se soukromým sektorem při provozu věznic se v současnosti uvažuje i v ČR.) Tato prozatím výsadní práva státu stejně jako legislativní rámec spolupráce s NNO jsou zakotveny v trestním zákonu, v zákonu o soudnictví nad mládeží, v trestním řádu, v zákonu o výkonu trestu, v zákonu o Vězeňské službě a justiční strážci ČR, v zákonu o Probační a mediační službě a v zákonu o sociálním zabezpečení.

Státními subjekty kontinuální práce s pachatelem jsou v první řadě sociální kurátor, sociální pracovník Vězeňské služby, pracovník PMS, dále se zapojují státní zdravotnické instituce zaměřené na

ochranné léčení, školská výchovná zařízení pro ochrannou výchovu, ÚP, správy sociálního zabezpečení.

V současné trestněprávní praxi však kromě státních institucí figurují také **nevládní subjekty**. **Role NNO** bývá čtverá:

- 1) vstupují do procesů soudního řízení a výkonu trestu a propuštění z výkonu trestu s nabídkou nejrůznějších služeb obětem i pachatelům trestných činů – tzn. jsou subjekty kontinuální péče,
- 2) poskytují probační programy, doplňují služby PMS,
- 3) zapojují se do procesu výkonu trestu jako poskytovatelé práce pro odsouzené k trestu obecně prospěšných prací,
- 4) monitorují a připomínají průběh celého procesu od soudního řízení až po uplynutí trestu a ještě déle.

Existují dobré důvody, proč by NNO měly spolupůsobit při reintegraci odsouzených a propuštěných lidí?

Důvodem pro působení NNO ve věznicích je výhodnost jejich pozice vzhledem k odsouzeným, kterou lze nazvat **efektem externisty**³. Odsouzení ochotněji, a tedy mnohdy s lepšími výsledky, spolupracují s člověkem, který pro ně nereprezentuje věznici ani jinou instituci disponující represivní mocí.

Výraznou výhodou je obvykle jejich **personální kapacita** v poměru k počtu klientů. Na jednoho pracovníka NNO obvykle připadá odhadem 15 až 20 klientů, zatímco ve věznicích, jak uvádí Krutina a Valeš (2006), má jeden vychovatel na starosti 80 až 100 odsouzených. U sociálních pracovníků ve věznicích je poměr ještě zoufalejší – 19 035 vězňů se věnuje 119 sociálních pracovníků, tzn. že na jednoho sociálního pracovníka připadá 160 obviněných nebo odsouzených. U sociálních kurátorů je poměr pracovníků a klientů (všech, tedy nejen osob po výkonu trestu) téměř nepředstavitelný 1 ku 233 (124 sociálních kurátorů a přes 29 tisíc klientů) (www.helcom.cz).

---

³ Termín „efekt externisty“ jsem si vypůjčila z textu Asociace nestátních organizací publikovaném na webových stránkách <http://www.asociace.org/sekce-drogovych-sluzeb-ve-vezeni-cinnost-sekce.html>.

Na jednoho probačního úředníka nebo asistenta vychází v průměru minimálně 126 klientů (www.pmscr.cz).

Další jejich předností je kapacita udržet s odsouzeným kontakt a spolupráci započatou již ve výkonu trestu, event. dříve, i po propuštění. (Tu samozřejmě mají i sociální kurátoři, nicméně z možností jejich působení vypadáva nemalá skupina propuštěných, kteří se po návratu na svobodu nezdržují v místě svého trvalého pobytu, tzn. tam, kde působí jejich kurátor.)

Nezanedbatelným kladem většiny NNO je, že poskytují nejčastěji terénní služby, a tudíž mají možnost pravidelně navštěvovat klientovu rodinu a blízké.

Služby NNO bývají mnohdy flexibilnější díky možnosti reagovat na klientovy individuální potřeby bez nutnosti předtím absolvovat byrokratický schvalovací proces.

3.2 Síť resocializačních služeb a její nedostatky

V ČR existuje síť služeb pro lidi v konfliktu se zákonem, částečně již popsána výše. V základu služby zajišťují státní organizace (tj. pracovníci PMS, sociální aj. pracovníci VS, sociální kurátoři a kurátoři pro mládež), nabídku rozšiřují NNO. NNO mnohdy suplují práci státní instituce (zejména pokud tato nestačí pokrýt existující potřeby kvůli své omezené personální kapacitě), někdy ji i dublují, jindy poskytují službu, kterou stát nezajišťuje. Přehled NNO působících v ČR v oblasti práce s pachateli trestné činnosti, které se mi podařilo vypátrat, připojuji na závěr své práce jako Přílohu č. 1.

Jak funguje **spolupráce subjektů** zapojených do reintegrace pachatelů? Státní subjekty mezi sebou v posledních letech kooperují stále lépe mj. díky tomu, že byla vydána metodika MPSV pro spolupráci mezi kurátory a sociálními pracovníky ve věznicích, a metodické listy Vězeňské služby, upravující spolupráci mezi sociálními pracovníky ve věznicích a pracovníky PMS.

Na úrovni spolupráce mezi státním a nestátním sektorem se situace výrazně liší organizaci od organizace. Některé NNO (např., Sdružení pro probaci a mediaci v justici, Partners Czech, Český helsinský výbor) realizují projekty v úzkém a funkčním propojení s VS nebo PMS. Celkově bych ale řekla, že ve spolupráci NNO s VS stále převládá rozpačitost. Podle mého názoru se z pohledu NNO zdá, že VS se obává nechávat veřejnost příliš jí „nahlížet pod pokličku“, a proto se z obav z kritiky jejich nedostatků a z určité apriorní nedůvěry ke způsobilosti NNO uzavírá spolupráci s nimi. Z perspektivy VS přitom situace vypadá pravděpodobně tak, že NNO s cílovou skupinou odsouzených osob neustále a nepřehledně přibývají a mizejí a přitom mnohé nepůsobí nijak důvěryhodně a na dostatečné odborné úrovni.

Postoj VS dokresluje dokument Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015, vypracovaný v roce 2005. Jeho základním cílem je „reagovat na nové podmínky a nové souvislosti, v nichž se české vězeňství nachází a současně naznačit směřování a priority českého vězeňského systému.“ (Vězeňská služba, 2005, s. 6) O NNO se tento čtyřicetistránkový dokument zmiňuje pouze dvakrát a velice stručně. Upozorňuje na vměšování se některých NNO do působnosti VS a jiných státních institucí. V návaznosti na to deklaruje potřebu „...dohodami s nevládními organizacemi vymezovat přesně jejich působnost a činnost v rámci vězeňství.“ (Vězeňská služba, 2005, s. 25). Pozitivní je nicméně fakt, že ačkoli Koncepce prakticky opomíjí NNO, počítá aspoň s dalším a výrazným prohloubením spolupráce VS s PMS, včetně např. zpracování podrobné metodiky hodnocení rizik a potřeb odsouzených nebo vytvoření standardizovaných programů pokrývajících období před a po propuštění z výkonu trestu.

Systém podpory začlenění pachatelů do společnosti má některé nedostatky, dotýkající se odsouzených nebo poskytovatelů služeb odsouzeným. Nejlépe zdokumentovány jsou ty, které lze nalézt ve vězeňství. České vězeňství je pod lupou četných organizací dohlížejících na dodržování lidských práv. Vybraná vězeňská zařízení jsou přibližně

ve čtyřletých intervalech (1997, 2002 a 2006) navštěvována Evropským výborem pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání při Radě Evropy (dále jen CPT), který ve svých zprávách předkládá doporučení k nápravě zjištěných nedostatků. Monitoring provádějí na základě oboustranné dobrovolnosti i nevládní organizace, např. Český helsinský výbor (dále jen ČHV). Českou justici a vězeňství má na zřeteli také Amnesty International, zmínit lze i Human Rights Watch. Od roku 2006 se touto činností zabývá také veřejný ochránce práv, neboť mu na základě Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání vznikla povinnost provádět systematické návštěvy všech zařízení, ve kterých se mohou nacházet osoby omezené na svobodě, tzn. také věznic.

K podrobnějšímu rozboru použiji dokumenty dvou organizací shrnující **výsledky monitoringu českého vězeňství:**

A) Zpráva z návštěv zařízení – Věznice Kanceláře veřejného ochránce práv (2006)

- vypovídá o první sérii dvoudenních návštěv pracovníků Kanceláře veřejného ochránce práv uskutečněné roce 2006 v sedmi věznicích
- obsahuje téměř sto připomínek k sedmnácti tématickým oblastem výkonu trestu a jeho koncepci, s důrazem na práva odsouzených

B) zpráva Českého helsinského výboru o výstupech projektu Právo na soudní a jinou právní ochranu v detenci (2003 – 2005)

- shrnuje zjištění z monitorovacích návštěv 25 věznic uskutečněných v letech 2003 až 2005 právníky ČHV
- zaměřuje se na ubytovací a hygienické podmínky odsouzených ve výkonu trestu typu ostraha, na reálný průběh aktivit programů zacházení, na specializovaná oddělení

Z obou obsáhlých zpráv vybírám pouze připomínky, které představují komplikaci současných aktivit NNO nebo možnosti rozvoje jejich služeb, tzn. ty, které naznačují možný prostor pro působení

APPPS. Záměrně tedy opomím většinu problémů s dopadem na život ve výkonu trestu, jejichž náprava je čistě v kompetencích VS (neodůvodněná bezpečnostní opatření, absence jednotné metodiky pro všechny věznice apod.). Pro přehlednost tyto vybrané připomínky zařazuji podle jejich obsahu do tématických okruhů. Pokud je reflektuje, konfrontuji výtky a hodnocení z obou zpráv s dokumentem Vězeňské služby ČR:

C) Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015.

1. nízká zaměstnanost obviněných a odsouzených

A) Připomenuta je nízká zaměstnanost odsouzených (konkrétně je zaměstnáno cca 45 % zaměstnatelných odsouzených). Ačkoliv to není důvodem nezaměstnanosti, stojí za zmínku, že výše základní měsíční mzdy nebyla valorizována od roku 2000, a tudíž stále činí 4500 Kč.

B) ČHV spatřuje dlouhodobé negativum v nízké zaměstnanosti odsouzených, přitom uvádí některé překážky, kvůli kterým ji věznice z objektivních důvodů mohou jen velmi obtížně zvyšovat (legislativní překážky (např. institut souhlasu odsouzeného se zařazením do práce u podnikatelského subjektu, nestanovení priority pracovišť pro odsouzené při zadávání státních zakázek), nedostatečná motivace soukromých podnikatelských subjektů k zaměstnávání odsouzených, nevhodná architektura některých věznic).

C) Zvýšení zaměstnanosti na 60 % práceschopných odsouzených a obviněných je jednou ze tří priorit Koncepce rozvoje vězeňství do roku 2015 (dalšími dvěma jsou bezpečnost a navýšení a zkvalitnění ubytovacích kapacit). VS chce situaci řešit výrazným zvýšením počtu pracovních míst, rozšiřováním kvalifikace vězněných osob, spoluprací veřejného a soukromého sektoru a připojováním se k programům spolufinancovaným Evropskou unií.

2. nedostatek odborného personálu

B) ČHV uvádí potřebu navýšit počet specialistů bezprostředně pracujících s odsouzenými za účelem rozšíření a zefektivnění mimopracovních aktivit pro odsouzené.

C) VS hodlá na základě personálního auditu optimalizovat strukturu a počty zaměstnanců, a to prospěch personálu, který bezprostředně zachází s vězněnými osobami.

3. nadbytečné zamítání žádostí o přemístění blíže k místu bydliště blízkých

A) Mezi věznicemi chybí koordinace posuzování žádostí o přemístění do jiné věznice, nejčastěji blíže k bydlišti odsouzeného.

4. nadměrné omezování telefonování

A) V zájmu udržení pozitivních sociálních vazeb, důležitých pro reintegraci odsouzeného, by mu mělo být umožněno telefonovat osobám blízkým i jiným než blízkým kdykoliv, pokud to nepředstavuje bezpečnostní riziko, a to bez striktně daného časového limitu (v současnosti běžných 5 minut je nepostačující), i na mobilní telefony a bez přítomnosti třetí osoby. Povolování telefonátů by mělo probíhat během maximálně několika dní.

C) VS v úvodu Koncepce deklaruje, že rizika představovaná jednotlivými vězni mají být posuzována přísně individuálně. Plánuje zpracovat podrobnou metodiku hodnocení rizik a potřeb a zajistit personálu výcvik v této oblasti.

5. nedostatek speciálně výchovných a volnočasových aktivit

A) Ombudsman považuje za vhodné umožnit odsouzeným, aby si náplň volného času více organizovali sami.

B) Zpráva zmiňuje nedostatek personálu, a to v souvislosti s omezenou nabídkou speciálně výchovných aktivit jakožto jeho důsledkem.

6. *extramurální aktivity*

A) Navrhuje zajišťovat extramurální aktivity (jakými jsou např. návštěvy úřadů, nácvik cestování hromadnou dopravou apod.) nejen skupinově, ale také přizpůsobit je individuálním potřebám.

B) Extramurálních aktivity na výstupních odděleních se realizují pouze ve dvou z navštívených věznic.

7. *výstupní oddělení*

A) Ombudsman doporučuje upravit výstupní oddělení věznic tak, aby počet odsouzených na celu byl snížen na 2-4 osoby.

B) ČHV kritizuje dobrovolnost zařazení na výstupní oddělení, která umožňuje, že důsledkem prizonizace, projevující se v tomto případě neochotou měnit prostředí a zvyky, bývají výstupní oddělení nezaplněna nebo jsou do nich umisťováni odsouzení s kratšími tresty.

8. *úzké vymezení základních hygienických potřeb*

A) Základní hygienické potřeby v nutném množství a sortimentu pro odsouzené bez příjmu, kteří pobírají tzv. sociální kapesné 100 Kč měsíčně, na které mají podle řádu výkonu trestu odnětí svobody nárok, by podle ombudsmana měly zahrnovat také šampón, zubní pastu, zubní kartáček, holicí potřeby atd., nikoliv pouze 1 ks mýdla a 1 roli toaletního papíru na měsíc, jak je tomu v současnosti. Navrhuje proto povolit přijímat stanovený počet hygienických balíčků nebo povolit blízkým odsouzeného nakoupit mu během návštěvy hygienické potřeby v kantýně.

Z dokumentů, ve kterých se ČHV vyjadřuje i k oblastem práce s odsouzenými mimo vězeňství, jsem podle stejného klíče jako u předchozího rozboru vybrala následující komentáře:

V závěrečné zprávě k projektu Právo na soudní a jinou právní ochranu v detenci, v části Analytická činnost a Lobbying ČHV doporučuje navýšit počty pracovníků PMS. Očekávaným efektem

takového kroku je nárůst počtu odklonů a alternativ v trestním řízení a v důsledku toho snížení počtu odsouzených ve věznicích.

Ve svém veřejném stanovisku Prevence kriminality při péči o občany, kteří potřebují zvláštní pomoc, a o občany společensky nepřízpůsobené připomíná ČHV problémy, způsobené právní úpravou rozdělující kompetence vykonávané sociálním kurátorem mezi obce v samostatné působnosti (výchovná, poradenská a psychoterapeutická činnost) a obce s rozšířenou přenesenou působností (peněžité a věcné dávky, bezúročné půjčky, koordinování péče). Podle samotných kurátorů již novela zákona č. 114/1988 Sb. vedla k masivnímu nárůstu cílové skupiny z menších obcí do větších center. Předvídatelným rizikem podle nich je, že klienti omezí svou komunikaci na otázku získání sociálních dávek bez toho, aby byli motivováni zabývat se otázkami dlouhodobějšími souvisejícími s jejich životním způsobem. Dále ČHV již tradičně upozorňuje na to, že náplň práce kurátorů je často kumulována s dalšími administrativními povinnostmi, s dalšími funkcemi, a že dosud nebyla vypracována jednotná metodika poskytování péče pro kurátory.

4. Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb, o.s.

4.1 Vznik asociace

Historii Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb, o.s. (dále APPPS) lze zatím počítat na měsíce. Od vzniku prvotní myšlenky na pracovní schůzce dvou NNO, věnujících se práci s odsouzenými, (o.s. Romodrom a OP Beroun) trvalo 9 měsíců než asociace oficiálně vznikla registrací jejích stanov 20.11.2006. Během té doby bylo osloveno 12 subjektů, přičemž jednání o účasti v asociaci se finálně zúčastnilo 10 organizací. Po následném kratším váhání některých z nich bylo v únoru 2007 výsledkem členství 5 právnických a 5 fyzických osob. V tomtéž měsíci byly zvoleny orgány asociace a nato začalo konkrétnější plánování činnosti asociace a byly podnikány kroky k její realizaci.

Členy jsou v současné době o.s. Romodrom (Praha), OP Beroun, OP Nymburk, Sdružení pro probaci a mediaci (Praha), Emauzy ČR (Rychnov n. Kněžnou, Most, Praha), fyzickými členy jsou pracovníci SOS centra Diakonie ČCE (Praha), Armády Spásy (Brno), MÚ Neratovice, o.s. Romodrom a o.s. Emauzy ČR (Praha).

4.1.1 Motivy pro založení asociace

Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb, o.s. (APPPS) byla založena s myšlenkou propojit subjekty poskytující podporu obviněným, odsouzeným a propuštěným lidem a jejich rodinám a blízkým, a to na základě zkušenosti, že tito poskytovatelé nejrůznějších služeb jedné cílové skupině byli dosud ve svých aktivitách dost roztrženi.

Ve všeříkající zkratce vyjadřuje motivy, které vedly k založení asociace, článek II odstavec (1) stanov asociace: „Asociace vyrůstá z potřeby propojit ke spolupráci poskytovatele služeb v oblasti penitenciární a postpenitenciární péče v ČR. Cílem, který je jejími členy vnímán jako potřebný, je vytvořit vhodné podmínky pro rozvoj a profesionalizaci odborné práce s obviněnými, odsouzenými a

propuštěnými osobami. Asociace byla založena za účelem prosazovat společné zájmy všech členů, respektujíc přitom jejich suverenitu, a vyvíjet úsilí o reintegraci osob, které se ocitly v konfliktu se zákonem, do společnosti a o stabilizaci či ozdravení jejich přirozeného (rodinného aj.) prostředí. Důsledkem činnosti asociace odrážejícím se v praxi má být zvýšení kvality a posílení kontinuity práce s klienty a ochrana společnosti.“

4.1.2 Cíle asociace

Článek II odstavec (2) stanov asociace definuje dílčí cíle a cesty k naplnění poslání asociace, citovaného v podkapitole 4.1.1, takto:

- a) „Propojování poskytovatelů služeb na poli penitenciární a postpenitenciární péče, usnadnění komunikace mezi nimi a pomoc v navazování spolupráce. Asociace usiluje o partnerství se subjekty nestátními, státními i orgány samosprávy.
- b) Vytváření podmínek pro zkvalitňování poskytovaných služeb – mj. navržením jednotné metodiky práce s klientem, navržením etického minima poskytování služby, vzděláváním, poradenstvím z oblasti zvyšování kvality služeb (zavádění standardů kvality).
- c) Zastupování členů v jednání se státními i mezinárodními institucemi a prezentace a prosazování společných zájmů členů asociace a zájmů cílových skupin jejich služeb.
- d) Apel na příslušné vládní resorty, aby vytvořily dotační a grantové programy na podporu resocializačních služeb pro obvinené, odsouzené a propuštěné.
- e) Osvěta pracovníků v trestní justici formou vzájemného předávání znalostí a dobré praxe, formou kurzů, seminářů, besed apod.
- f) Odtabuizování sféry vězeňství a působení na veřejnost směrem k odstranění předsudků vůči trestaným lidem.“

4.2 Potřeby, přání a očekávání členů vůči asociaci

Na následujících řádcích uvádím výsledky **výzkumu**, který jsem provedla mezi členy APPPS mezi 14. a 25. květnem 2007. Polostandardizované rozhovory sestávající ze čtyř široce otevřených otázek zjišťovaly, v čem respondenti spatřují v souvislosti se svým poskytováním penitenciárních nebo postpenitenciárních služeb obtíže, úspěchy a příležitosti a v čem spatřují možný přínos APPPS pro jejich poskytovatelskou praxi.

Cílem rozhovoru bylo zjistit, čím by APPPS mohla být členům prospěšná podle nich samotných. Hypotézu jsem předem neformulovala, protože by vypadala velice podobně cílům APPPS, které figurují v jejích stanovách (viz kapitola 4.1.2), protože jejich základní návrh jsem při zrodu asociace vymýšlela já. Proto v další podkapitole pouze srovnám výsledky rozhovorů s deklarovanými cíli APPPS. Přesné znění položených otázek, které tvořily kostru každého rozhovoru, uvádím v příloze č. 2.

Rozhovor mi poskytlo osm z devíti oslovených členů asociace. Jeden z nich, mě pro své časové vytížení odmítl. Desátého člena, v APPPS zastupuji já a navíc o něm referoval jiný individuální člen asociace, proto jsem sebe nezařadila mezi respondenty. Výzkumný vzorek tedy čítá 8 členů asociace. Celkovou populací je všech deset současných členů, potažmo by se daly výsledky vztahovat k poskytovatelům sociálních služeb stejného typu v ČR obecně, samozřejmě však již s nepříjemně menší spolehlivostí. Doporučovala bych proto sondu zopakovat po další vlně vstupu nových členů, kterou výkonný výbor APPPS plánuje na podzim roku 2007.

Vzorek členů lze popsat následujícími charakteristikami.

- Soubor respondentů obsahoval zástupce tří organizací a pět fyzických osob, kteří poskytující odborné služby lidem obviněným, odsouzeným nebo propuštěným.
- Všichni dotazovaní kromě jednoho pracují v nestátní neziskové sféře, jeden respondent je zaměstnancem samosprávy.

- Nejdéle z nich působí v oblasti penitenciárních a postpenitenciárních služeb jedna z organizací, a to 16 let, nejkratší dobu, 3 roky, působí v uvedené oblasti shodně jeden individuální a jeden hromadný člen. Průměrná délka uvedené poskytovatelské historie mezi dotazovanými činí necelých 11 let u organizací a 8 let u fyzických osob.
- Pět respondentů působí v Praze, tři ve Středočeském kraji, jeden ve Východočeském, jeden v Severočeském a jeden v Jihomoravském kraji. Z toho dvě organizace působí zároveň ve více než jednom kraji.
- Pět respondentů odborně pracuje jak s obviněnými, tak s odsouzenými, tak s propuštěnými lidmi, zbylí čtyři pracují se dvěma z uvedených cílových skupin. Tři členové pracují také s rodinami a blízkými svých klientů. Jeden ze členů má mezi svou klientelou mj. mladistvé a děti, ostatní dotazovaní pouze dospělé.
- Nejčastěji poskytovaným typem aktivit v rámci poskytovaných služeb je sociální poradenství (sedm respondentů), následuje azylové bydlení, asistence při jednání na úřadech apod. a podpora rodině klienta (po třech respondentech). Další nejčastější činností jsou korespondenční programy pro odsouzené ve věznicích, skupinové programy posilující sociální dovednosti snižující pravděpodobnost dalšího páčání kriminality, právní poradenství, materiální pomoc (po dvou respondentech). Ojedinělá je služba mentoringu, psychologické poradenství a duchovní péče.

Dva členové, se kterými jsem rozhovor neuskutečnila, jsou dvě nestátní neziskové organizace, jedna působící v Praze, jedna ve Středočeském kraji. Obě pracují s odsouzenými a propuštěnými, jedna navíc také s obviněnými lidmi.

Následujících řádky věnuji **vyhodnocení** provedených **rozhovorů**. Uvádím nejčastější odpovědi na ústřední z mých kladených otázek (viz Příloha č. 2). Protože výzkum měl kvalitativní ráz a vzorek čítal osm osob, neleží hodnota odpovědí v jejich vyčíslení a statistickém zpracování, nýbrž více v samotném jejich obsahu. Myšlenky, které při

rozhovorech zazněly tedy uvádím ve formě tabulky s absolutní a relativní četností především pro přehlednost.

Otázka č. 1: S jakými lidmi a organizacemi v oblasti poskytování služeb obviněným, odsouzeným a propuštěným lidem spolupracujete? Jak tuto spolupráci hodnotíte?

V úvodu rozhovoru jsem zjišťovala, s jakými organizacemi respondent při své práci s obviněnými, odsouzenými nebo propuštěnými lidmi spolupracuje. Odpovědi ukazují směr, kterým by podle mě APPPS měla dále rozšiřovat své působení a svou členskou základnu, aby zahrнула přirozeně kooperující celek služeb zapojených do pomoci jedné cílové skupině.

Typ organizace	Respondenti, kteří daný typ organizace zmínili	
	Počet	Procentuelní podíl
VS ČR	5	62,5
PMS ČR	5	62,5
Obecní, městské a krajské úřady	5	62,5
Azylové domy a domy na půl cesty	5	62,5
Jiné úřady	3	37,5
Soudy	3	37,5
Člen(ové) APPPS	3	37,5
Člen(ové) koalice Šance	2	25
Specifické služby např. drogové nebo pro Romy	2	25
Vězeňská duchovenská péče, Vězeňská duchovenská služba	2	25
Občanské poradny	1	12,5
Zařízení náhradní rodinné péče	1	12,5
Církev	1	12,5
Státní zastupitelství	1	12,5
Obhájci	1	12,5
Policie	1	12,5
Firmy jako potenciální zaměstnavatelé klientů	1	12,5
Začít znovu, o.s. (probační program pro děti)	1	12,5
Člověk v tísni (terénní sociální práce ve vyloučených lokalitách)	1	12,5
Via Comoda, o.s. (komunitní centrum)	1	12,5
Česká konfederace potravinových bank	1	12,5

Tabulka č. 1 Odpovědi na otázku: „S jakými lidmi a organizacemi v oblasti poskytování služeb obviněným, odsouzeným a propuštěným lidem spolupracujete (Vaše organizace spolupracuje)? Jak spolupráci hodnotíte?“

Jak je vidět, respondenti spolupracují relativně o něco častěji se státními organizacemi. Rozsah kontaktů je celkem široký.

Co se týče hodnocení vztahů a spolupráce, hned dvakrát zazněla kritika na adresu obecních a městských úřadů, jednou na adresu úřadů obecně. Kladně byly posuzovány Vězeňská duchovenská péče a Vězeňská duchovenská služby. Rozporuplného, tedy jednou pozitivního a jednou negativního hodnocení se dostalo VS ČR a azylovým domům. Nicméně převládal názor, že záleží na ochotě každého jednotlivého pracovníka, a tudíž zejména v případě velkých organizací typu VS ČR nelze uvést paušální hodnocení.

Otázka č. 2: S jakými problémy se setkáváte (Vaše organizace setkává) při poskytování služeb obviněným, odsouzeným nebo propuštěným? Co se Vám (Vaší organizaci) naopak daří?

Druhou otázkou jsem pátrala po problémech, komplikacích a „brzdách“ spojených s praxí poskytovatele služeb lidem obviněným, odsouzeným a propuštěným. Druhá, doplňující otázka po tom, co se v praxi daří sledovala, jestli u některých bodů nevzniknou mezi odpověďmi jednotlivých respondenty rozpory.

Typ problému	Respondenti, kteří problém zmínili	
	Počet	Procentuelní podíl
Váznoucí komunikace a spolupráce mezi jednotlivými poskytovateli služeb (např. s úřady, azylovými domy nebo s VS ČR)	5	62,5
Problémy dané typem cílové skupiny	4	50
Dotace udíleny na krátkou dobu - přílišná zátěž psaním žádostí o dotace a nejistota pokračování rozdělané práce	3	37,5
Obtíže při shánění zaměstnání pro klienty	3	37,5
Neexistence tréninkového bydlení pro lidi propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody – azylové domy pro lidi bez přístřeší pro ně nejsou vhodné	2	25
Interní problémy vyplývající z organizace poskytované služby	2	25
Chybí propojování trestní justice a sociálních služeb	1	12,5
Neexistence volnočasových programů pro propuštěné	1	12,5
Nedostatek financí	1	12,5
Legislativní nedostatky	1	12,5
Zatížení nároky zákona o soc. službách	1	12,5
Obtíže s hledáním veřejného finančního zdroje pro duchovní služby	1	12,5
Kumulování úvazku soc. kurátora	1	12,5

Tabulka č. 2 Odpovědi na otázku: „S jakými problémy se setkáváte (Vaše organizace setkává) při poskytování služeb obviněným, odsouzeným nebo propuštěným? Co se Vám (Vaší organizací) naopak daří?“

Nejčastěji dotazovaní hovořili o nedostatcích v komunikaci mezi jednotlivými organizacemi, na které se klient ve své obtížné sociální situaci obrací.

Poměrně často si respondenti stěžovali na nutnost neustále psát a vyřizovat žádosti o dotace, které jednak představuje přílišnou časovou a personální zátěž a jednak nejistotu znesnadňující plánování služeb. Dotazovaní problém shodně komentovali názorem, že ideální by bylo prodloužit uzavírané smlouvy s donory aspoň tři nebo pět let.

Respondenti poukazovali na potřebnost zařízení pro přechodné ubytování (ale také sociálního bydlení) speciálně pro tuto cílovou skupinu. V současnosti existují pouze azylové domy a ubytovny obecně pro osoby bez přístřeší. Většina z nich však žije velice rizikovým způsobem života (alkohol aj. návykové látky, gambling, drobná kriminalita), kterým ohrožují reintegraci člověka propuštěného z výkonu trestu odnětí svobody, který se mezi ně jako spolubydlící dostane a který často mívá více zachovány sociální návyky.

Dva členové APPPS upozornili na nejasnosti zařazení sociálních služeb obviněným, odsouzeným a propuštěným do vládních resortů MPSV a MS, a tím pádem obtížné jednání se státními orgány. Podobný, avšak ještě komplikovanější problém řeší poskytovatelé duchovních služeb téže cílové skupině.

Jeden z dotazovaných v kontrastu k ostatním uvedl, že se klientům daří shánět zaměstnání i navzdory záznamu v rejstříku trestů, obvykle nízké kvalifikaci a dalším překážkám.

Otázka č. 3: Co by Vám (Vaší organizaci) pomohlo, abyste (aby) mohl/a lépe poskytovat služby obviněným, odsouzeným nebo propuštěným lidem?

Vyjádřená potřeba či přání	Respondenti, kteří potřebu či přání zmínili	
	Počet	Procentuelní podíl
Lepší provázanost, informovanost, spolupráce poskytovatelů služeb stejné cílové skupině	5	62,5
Více financí	3	37,5
Více pracovníků	3	37,5
Změna systému financování NNO – poskytování grantů na delší období	3	37,5
Větší podpora ze strany státu v oblasti zaměstnávání lidí se záznamem v RT	2	25
Podpora soc. podnikání státem	1	12,5
Větší podpora státu a vstřícnost státních organizací	1	12,5
Zlepšit přístup některých pracovníků MÚ (sociálních kurátorů atd.)	1	12,5
Více odborníků, kteří se budou zabývat touto cílovou skupinou	1	12,5
Lepší informovanost veřejnosti o trestní problematice	1	12,5
Změny v legislativě, např. ohledně exekucí	1	12,5
Sjednocení administrativních požadavků ke kontrole projektů dotovaných z veřejných zdrojů	1	12,5
Propojení sociálních služeb s trestní justicí z pohledu resortního členění	1	12,5
Systematičnost v pomoci této cílové skupině	1	12,5
Důkladnější příprava odsouzených na život po propuštění už ve věznicích	1	12,5
Vyšší zaměstnanost ve věznicích	1	12,5
Státem podporovaný projekt „povýstupního oddělení“	1	12,5
Rozšíření spolupráce s dalšími církvemi	1	12,5

Tabulka č. 3 Odpovědi na otázku: „Co by Vám (Vaší organizaci) pomohlo, abyste (aby) mohl/a lépe poskytovat služby obviněným, odsouzeným nebo propuštěným lidem?“

Nejvíce dotazovaných se shodlo, že je potřeba lepší provázanost, informovanost, spolupráce poskytovatelů služeb dané cílové skupině.⁴

Množství respondentů by uvítalo více financí, ať už nespecificky nebo na personální posílení pracovního týmu.

Opakuje se zde požadavek prodloužit dobu, na kterou jsou udělovány dotace. Administrativa spojená s vykazováním a kontrolou dotací je posuzována jako přebujelá a nepochopitelně roztržitá ve svých požadavcích zdroj od zdroje. Bylo by proto žádoucí tyto požadavky sjednotit.

Často zaznívalo přání větší podpory ze strany státu. Mělo by jít o prostou vstřícnost státních orgánů, o opatření k častějšímu zaměstnávání lidí se záznamem v rejstříku trestů (jako byly např. Cílené programy MPSV), o podporu sociálního podnikání apod.

Jeden respondent uvedl, že by ocenil důkladnější přípravu odsouzených na život po propuštění už ve věznici. K tomu by podle něj napomohla vyšší zaměstnanost odsouzených a jejich lepší informovanost o tom, co si mohou zařídit sami.

Objevil se požadavek na více odborníků, kteří by se věnovali dané cílové skupině.

Otázka č. 4: V čem si myslíte, že by mohla Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb být prospěšná pro Vaši práci?

---

⁴ Zde musím podotknout, že četnost vyslovení tohoto názoru mohla být ovlivněna kontextem rozhovoru. Dotazovaní předem věděli, že s nimi budu hovořit o APPPS, jejíž jednou z hlavních úloh je už z její podstaty asociace sdružování lidí a organizací. To však podle mého názoru neubírá sdělení o nutnosti propojování se na validitě.

Vyjádřené očekávání	Respondenti, kteří očekávání zmínili	
	Počet	Procentuelní podíl
Propojení poskytovatelů služeb stejné cílové skupině, vzájemná informovanost	5	62,5
Lobby (např. za změny v dotačním systému pro NNO, připomínkování zákonů)	5	62,5
Společné finance, společné projekty	4	50
Garance kvality služeb členů	3	37,5
Vzdělávání	3	37,5
Předávání dobré praxe	2	25
Jednání se státními orgány	2	25
Propagace trestní problematiky, osvěta veřejnosti	2	25
Rozšíření penitenciárních a postpenitenciárních služeb	2	25
Vytvoření propojeného systému péče	1	12,5
Vzájemné stáže mezi členy	1	12,5
Získání nových zkušeností a poznatků ze zahraničí	1	12,5
Vytvoření informačního portálu (možnost obrátit se o radu, kontakt,...)	1	12,5
Zviditelnění členů	1	12,5

Tabulka č. 4 Odpovědi na otázku: „V čem si myslíte, že by mohla Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb být prospěšná pro Vaši práci?“

Na možnostech, jakými by jim APPPS mohla pomoci, se dotazovaní shodovali častěji než na předchozích otázkách.⁵

Nejvíce by respondenti ocenili, kdyby APPPS zejména informačně propojila poskytovatele penitenciárních a postpenitenciárních služeb. Padl návrh vytvořit katalog těchto služeb.

Zároveň si slibují, že bude mít silnější hlas než jednotlivé NNO a že za ně proto bude jednat se státními orgány.

Polovička dotázaných členů by si přála společně žádat o dotace a realizovat projekty.

Respondenti by uvítali, kdyby APPPS garantovala kvalitu služeb poskytovaných svými členy, nejspíše na základě plnění speciálních standardů jejich kvality. Slibují si od toho především větší důvěryhodnost pro státní a samosprávné organizace, s nimiž jednají, i pro klienty svých služeb.

Časté byly odpovědi týkající se rozvoje organizací, s jejichž zástupci jsem vedla rozhovor. Zmiňovali vzdělávání, vzájemné předávání dobré praxe a poskytování stáží, přenos zahraničních zkušeností.

⁵ Tuto shodu lze podle mého názoru přičíst okolnosti, že téměř všichni současní členové APPPS se účastnili diskusí nad jejími cíli, které proběhly před registrací stanov APPPS.

Padl návrh na propagaci trestní problematiky mezi odbornou i laickou veřejností.

4.3 Kritické přezkoumání cílů asociace (Diskuse)

Pokusím se srovnat výsledky pravidelného monitoringu ČHV, stanoviska VS ČR (vyjádřená v Koncepti rozvoje č. vězeňství a ta, která mi v rozhovoru poskytla metodička Generálního ředitelství VS ČR Mgr. Iva Vojtková) a názory členů APPPS s oficiálními cíli APPPS. Očekávám, že tak získám přibližný obraz aktuální situace v trestní sféře v ČR a zjistím, jestli jej cíle APPPS reflektují.

V trestní sféře působí především státní subjekty – VS ČR, PMS ČR, sociální kurátoři aj. – a NNO, poskytující sociální, zdravotní a duchovní služby.

Jako červená nit se většinou shromážděných materiálů line téma potřeby navýšení počtu odborných pracovníků v přímé práci s lidmi v konfliktu se zákonem, s odsouzenými a s propuštěnými lidmi. Kromě toho, že se jedná, řekla bych, o obecně známou okolnost, navíc ji explicitně formuluje ČHV ve svých zprávách, když upozorňuje na nedostatek sociálních pracovníků ve věznicích a na katastrofálně nízký počet sociálních kurátorů. Přání NNO získat více financí znamená, jak také někteří členové v rozhovorech se mnou uvedli, přání zaměstnat více pracovníků a realizovat více projektů. Tzn. že také NNO pocítují rezervy, mj. personální, ve svém pokrytí problematiky lidí v konfliktu se zákonem a trestaných lidí. Za připomenutí stojí v této souvislosti výtky jednoho člena APPPS, že penitenciární a postpenitenciární služby leží na rozhraní trestní justice a sociálních služeb, tedy resortu MPSV ČR a MS ČR, což komplikuje jednání se státními orgány i čerpání dotací z jejich zdrojů. Lze proto soudit, že čtvrtý cíl APPPS se setká v praxi s odezvou a bude řešit reálně existující potřebu poskytovatelů uvedených služeb. Eventuelním řešením by také mohlo být, tak jak navrhovali někteří členové APPPS, realizovat společné projekty, na které lze získat finance nedosažitelné pro jednotlivé organizace.

Vzájemnou spolupráci hodnotí jednotlivé strany různě. Nemálo z respondentů mého výzkumu cítilo potřebu navázat v zájmu zefektivnění své práce více kontaktů s dalšími poskytovateli služeb téže cílové skupině. Ze strany NNO byla výborně hodnocena spolupráce s PMS, zejména s jejími regionálními středisky. Od metodičky VS ČR Mgr. Vojtkové jsem se dozvěděla, že GŘVS ČR pracuje na zesystematizování spolupráce s NNO. Předejít by chtělo především dublování práce NNO a sociálních pracovníků ve věznicích a eventuálnímu nedodržování bezpečnostních předpisů, které hrozí při pravidelném vpouštění většího množství lidí. Bude se snažit o zorientování v bezpočtu NNO, které žádají VS ČR o spolupráci. Z perspektivy cílů APPPS se záměr napomáhat spolupráci stejně jako zastupování členů před státními institucemi, tj. první a třetí cíl stanov, jeví jako trefné.

Jakožto podporu při zvyšování kvality služeb (která figuruje ve stanovách jako druhý cíl APPPS) by někteří členové APPPS a podle Mgr. Vojtkové i VS ČR uvítali, aby APPPS garantovala kvalitu služeb poskytovaných jejími členy. S tímto požadavkem se ztotožňují i někteří členové APPPS. Osobně vidím nejčastěji navrhovanou variantu vytvoření speciálních standardů kvality jako trochu problematickou vzhledem k vnitřní rozrůzněnosti služeb pro lidi v konfliktu se zákonem (od metadonové substituce u odsouzených ve VTOS, přes zaměstnávání propuštěných, přes terénní sociální práci s rodinou odsouzeného, po duchovní péči o odsouzené). Mou skepsi navíc podporuje vidina navýšení byrokratických nároků stanovením povinnosti prokazovat naplňování dalších standardů kvality, pro některé organizace už třetích.

Druhý a pátý cíl stanov jsou podle mého názoru opodstatněné poptávkou ze strany členů APPPS, jednak eventuálním záměrem rozšířit služby pro danou cílovou skupinu, který také vyslovil jeden ze členů v rozhovoru se mnou. Navíc vzdělávání a osvěta podle mého názoru podmiňují rozvoj sféry trestní justice. Přitom v současnosti se na tuto oblast žádný vzdělavatel nezaměřuje, existuje pouze interní vzdělávací systém VS ČR.

Mezi prioritami členů APPPS se nachází prosazování zájmů poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb a především jejich klientů. Předpokladem jejich úspěšného lobbyingu je jejich zviditelnění a zaujetí veřejnosti. Proto mi připadá vhodně zvolený také poslední cíl.

4.4 Návrh náplně činnosti asociace

1. sepsání, distribuce a aktualizace adresáře služeb pro obviněné, odsouzené a propuštěné

- vzhledem k tomu, že odsouzení bývají umisťováni často daleko od svého bydliště a že po propuštění žijí mnohdy mimo své trvalé bydliště, potřebuje poskytovatel služeb odsouzeným a propuštěným lidem být v kontaktu s odborníky, kteří s daným klientem pracovali před ním nebo budou pracovat po něm. Jinak klient bez návaznosti cirkuluje mezi různými službami a může si tak zvyknout spoléhat se na jejich pomoc místo na sebe.

2. vytvoření informačního internetového portálu se základními i aktuálními informacemi z penitenciární a postpenitenciární oblasti

3. navázání kontaktů se zahraničními odborníky a poskytovateli penitenciárních a postpenitenciárních služeb – inspirace a předávání info pro praxi č. poskytovatelů, zprostředkování stáží pro členy

4. pořádání kulatých stolů a konferencí na různá témata, kde by se seznamovali, setkávali, diskutovali a navazovali spolupráci pracovníci státních i nestátních penitenciárních a postpenitenciárních služeb pro, ale třeba také studenti a zástupci veřejnosti

- seznamování a propojování jednotlivých poskytovatelů k diskusi, propagace trestní problematiky a osvěta veřejnosti

5. vzdělávací aktivity pro pracovníky nejen v penitenciárních a postpenitenciárních službách ze státního i nestátního sektoru

- umožnění dalším subjektům začít poskytovat služby obviněným, odsouzeným nebo propuštěným osobám předáním metodického, právního aj. know-how. To by mohlo být součástí širší snahy rozšířit služby pro jmenovanou cílovou skupinu.

6. sdílení dobré praxe mezi členy – workshopy, vzájemné umožnění stáží, sdílení metodických aj. materiálů

7. udělování osvědčení **garantujícího kvalitu služeb** poskytovaných jednotlivými členy, pravděpodobně na základě jakýchsi speciálně vytvořených kritérií - standardů kvality

- existuje takováto poptávka mezi NNO (rozhovory se členy) i ve VS ČR (rozhovor s metodičkou VS ČR)

8. detabuizace a demytizace trestání a vězeňství a informování veřejnosti o těchto tématech pořádáním akcí pro veřejnost – např. festival filmů s vězeňskou tematikou, výstava tématických fotografií, čtení vězeňské poezie, vydání kalendáře

9. popularizace a propagace alternativních trestů, vč. informování vhodných subjektů o možnostech, podmínkách a přínosu vytvoření pracovní pozice pro výkon OPP

10. propagace, zviditelnění členů

11. lobbying a vydávání stanovisek

- lobbying za změnu některých zákonů
- lobbying za vytvoření grantového schématu pro post/penit. služby na MS ČR
- lobbying za změny v systému udělování dotací (prodloužení doby trvání projektů, sjednocení administrativních nároků jednotlivých donorů)

- lobby za NNO u státních institucí (VS ČR, PMS ČR, MPSV, MS,...)

12. **společné projekty koalice členů** – např. byty na půli cesty, programy pro chystané soukromé věznice, volnočasové aktivity pro propuštěné

Závěr

Ústředním cílem mé práce bylo nalezení a popsání možností aktivit, kterými by Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb, o.s. mohla být prospěšná pro reintegraci obviněných odsouzených a propuštěných osob.

Jak jsem osvětlila prostřednictvím úvodního teoretického pojednání a historického exkursu, hranice kriminality a spravedlnosti se v čase a kultuře proměňují. Proto také trestní systém je třeba neustále revidovat a přizpůsobovat vývoji společnosti.

Z důvodů jako jsou oslabení žádoucích sociálních dovedností a návyků, stigmatizace trestaného člověka, nebo jeho prizonizace aj. deformace pobytem ve věznici je nezbytné podporovat lidi, kteří se dostali do konfliktu se zákonem v jejich opětovném zapojení do společnosti. Proto je vypracován program zacházení s odsouzenými ve věznici, proto jsou zaváděny alternativy v trestním řízení a alternativní tresty, proto existují sociální aj. služby, nápomocné trestaným lidem v jejich reintegraci do společnosti.

Tyto služby jsou realizovány, jak jsem uvedla ve třetí kapitole, státními i nestátními subjekty. Každý z nich má své výhody a přednosti. Současně však lze v systému, který společně tvoří, nalézt také nedostatky (např. nevyhovující podmínky ve věznicích, nízké počty odborníků), na které jsem s pomocí analýz několika organizací poukázala.

Všemi těmito poznatky, které naplnily první tři kapitoly této práce, jsem, doufám, dostatečně zdůvodnila existenci snahy o rozvoj trestní sféry, kterou představuje Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb, o.s.

Jak píše v poslední kapitole, APPPS vznikla v reakci na současnou situaci ve sféře odborné práce s obviněnými, odsouzenými a propuštěnými lidmi. Byla založena s myšlenkou, že propojení jednotlivých poskytovatelů omezí plýtvání energií, ke kterému dochází, když každý musí vše zjišťovat, dojednávat a učit se sám, s myšlenkou,

že společně budou moci poskytovatelé lépe prosazovat zájmy své a svých klientů, a že zároveň asociace umožní rozvoj trestní sféry.

S cíli APPPS se ztotožňují její členové, se kterými jsem vedla rozhovory. Získala jsem od nich některé inspirativní nápady, jak zefektivnit, zprofesionalizovat a rozšířit penitenciární a postpenitenciární služby v ČR. Tyto myšlenky jsem spolu s poznatky z předchozích částí této práce využila ke kritickému přezkoumání cílů oficiálních APPPS a pro formulování návrhu náplně činnosti APPPS. Ve výsledku můj návrh mírně rozšiřuje a konkretizuje současné cíle APPPS. Svůj návrh vbrzku předložím výkonnému výboru APPPS jako inspiraci a jeden z možných podkladů pro plánování aktivit APPPS.

Výsledky své práce dle mého hodnocení naplňují cíl, který jsem si stanovila v názvu své práce a v jejím úvodu.

Pro budoucnost spatřuji několik možností, jak navázat na tuto bakalářskou práci. Zejména by bylo vhodné doplnit ji o pohled klíčových subjektů jako jsou VS ČR, PMS ČR, další NNO, které nejsou členy APPPS, klienti uvedených služeb (jeden ze členů APPPS v současnosti připravuje výzkum potřeb odsouzených ve věznici s dozorem a ostrahou). Zároveň lze snadno ověřit výsledky mého výzkumu po přijetí další „vlny“ členů APPPS. Jejich oslovení je plánováno na podzim roku 2007, což je jedinečnou příležitostí zopakovat při jednání s nimi kvalitativní výzkum, jaký jsem provedla pro tuto bakalářskou práci. Sama jsem se do uvedených činností nepouštěla, protože by byly překročily mé časové možnosti i formát bakalářské práce.

Když jsem při setkáních s odborníky z penitenciární a postpenitenciární oblasti hovořila o nově vzniklé asociaci, setkala jsem s reakcemi se bez výjimky kladnými, většinou jakoby prodchnutými pozitivním očekáváním. Věřím proto, že APPPS vznikla v pro ni příhodných podmínkách a že před ní leží možnosti reálně dosáhnout úspěchů. Na závěr si tedy dovolím jí popřát zdárné naplnění jejích vysokých ambicí.

Literatura

- Černíková, V., Makariusová, V. (1996): *Sociální ochrana*. Policejní akademie ČR, Praha.
- Český helsinský výbor (2000): *Monitoring vězeňství v České republice v roce 1999*. Praha.
- Foucault, M. (2000): *Dohlížet a trestat*. Dauphin, Praha.
- Hattenhauer, H. (1998): *Evropské dějiny práva*. C.H.Beck, Praha.
- Jandourek, J. (2001): *Sociologický slovník*. Portál, Praha.
- Karabec, Z. (2003): Koncept restorativní justice. In: Karabec, Z. (ed.): *RESTORATIVNÍ JUSTICE - Sborník příspěvků a dokumentů*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha.
- Karabec Z., Diblíková S., Macháčková R. (2000): *Krátkodobé tresty odnětí svobody*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha.
- Lévi-Strauss, C. (1966): *Smutné tropy*. Odeon, Praha.
- Obce, města, regiony a sociální služby*. (1997) Sešity pro sociální politiku. Socioklub, Praha.
- Ottův slovník naučný - Díl dvacátý pátý*. (2002) Praha: Argo; Litomyšl: Paseka.
- Suchý, O. (1991): *Dlouhodobé tresty odnětí svobody a jejich výkon*. Leges, Praha.
- Šobová, J. (2001): *Vybraná hlediska postpenitenciarní péče*. Postupová práce Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, na Katedře sociální práce. Vedoucí práce Jana Koláčková.

Periodika

- Evropská vězeňská pravidla /Doporučení Rady Evropy č. R (87) 3/*. Příloha časopisu *České vězeňství*, č. 3/1996.
- Koncepce rozvoje vězeňství v ČR /Obnovené vydání/*. Příloha časopisu *České vězeňství*, č. 1/1998.
- Karabec, Z. (2000): *Účel trestání*. In: *Kriminalistika - čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi*, č. 2/2000.
- Lewicki, A., Paryzek, L., Waligora, B. (1971): *Základy penitenciarní psychologie* In: *Bulletin SNV ČSR*, č. 3/1971.

Internetové zdroje:

www.helcom.cz

www.ochrance.cz

<http://www.asociace.org/sekce-drogovych-sluzeb-ve-vezeni-cinnost-sekce.html>

www.pmscr.cz

Další zdroje:

Český helsinský výbor (2006): *Zpráva Českého helsinského výboru o vězeňství (2003 – 2005)*.

Doporučení Rec (2003) 23 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy.

Kancelář veřejného ochránce práv (2006): *Zpráva z návštěv zařízení – Věznice.*

Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015. Vězeňská služba ČR, Generální ředitelství, Praha 2005.

Krutina, M., Valeš, F. (2006): *Vězeňství, práva vězňů a trestní soudnictví. Český helsinský výbor.*

Stanovy Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb, o.s.

Statistický přehled podle hlav a paragrafů trestního zákona za rok 2005.

Vnitřní řád věznice Vinařice.

Seznam příloh

Příloha č. 1 Seznam NNO působících v ČR v oblasti odborné práce s obviněnými, odsouzenými nebo propuštěnými osobami

Příloha č. 2 Osnova rozhovoru se členy Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb, o.s.

Příloha č. 1

Seznam NNO působících v ČR v oblasti odborné práce s obviněnými, odsouzenými nebo propuštěnými osobami

název organizace	název zařízení/programu/projektu	cílová skupina	typ služby	adresa	web	e-mail	telefon
KRAJ HL.M.PRAHA							
A.N.O.	Sekce Drogové služby ve vězení (DSV), Právní poradna A. N. O.	OBV, ODS, PROP, ROD	DROG	Komňovova 95, 130 00 Praha 1	www.asociace.org	ano@asociace.org	777 744 660
Arcidiecézní charita Praha	Vězeňská péče		KOR, MAT, OPP, SOC, PSY, DUCH	Londýnská 44, 120 00 Praha 2	http://www.charita-adopec.cz	vezenstvi@charita-adopec.cz	224 246 519, 222 313 738
Armáda spásy	Vězeňská péče	OBV, ODS, PROP	SOC, PR, AD	Pernerova 20, 180 00 Praha 8	www.charita-adopec.cz	pernerova@charita-adopec.cz	224 815 995
Český helsinský výbor	Vězeňství a justice, Šance	OBV, ODS, ROD	KOR, MAT, DUCH	Tusarova 60, 170 00 Praha 7	www.armadaspasvy.cz	ales_malach@czh.salvat ionarmv.org	541 211 801
Dům na půl cesty DOM		PROP do 26 let	MON, PR	Ostrovského 253/3, 150 00 Praha 5	www.helcom.cz	sekr@helcom.cz , frantisek.vals@helcom.cz	220 515 223
Emauzy ČR	Aktivní podpora začleňování osob ohrožených sociální exkluzí	PROP, ODS, OBV	AD, SOC, OPP, MAT	Braunerova 22, 180 00 Praha 8 Antonína Čermáka 85/4, 160 00 Praha 6	www.dom-os.cz www.emauzy.org	dom.8@dom-os.cz , tykadlo@dom-os.cz , emaury.krizovecentrum@seznam.cz	283 840 889 224 321 873
MCSSP - Městské centrum sociálních služeb a prevence Naděje, o.s.		PROP	AD	Skloněná 521, 190 00 Praha 9	www.mcssp.cz	ubvtovna@mcssp.cz	284 825 240
		PROP		Varšavská 37, 120 00 Praha 2	www.nadeje.cz	paha@nadeje.cz	222 521 110
		PROP	SOC, PSY, DUCH, MAT	Bolzanova 5, 110 00 Praha 1	www.nadeje.cz	bolzanova5.praha@nadeje.cz	222 243 434
Nový Prostor	DO-IT-FOR-YOU: Vytvoření nové služby pro pracovní integraci skupin ohrožených sociální exkluzí	PROP	SOC, VČ, chráněné zaměstnání	Reznická 14, 110 00 Praha 1	www.novyprostor.cz	poradci@novyprostor.cz	222 233 309

o.s. Společnou cestou		PROP	SOC, PR, AD	Donovalská 1862, 140 00 Praha 4	www.spolcesti.cz	info@spolcesti.cz	272 950 984
Poradna pro občanství, občanská a lidská práva	Osoby zbavené svobody	OBV, ODS	PR, MON	Petrská 29/1168, 110 00 Praha 1	www.poradna-prava.cz	poradna@iol.cz , poradna@poradna-prava.cz	222 809 210
Romodrom, o.s.	Pracovní program Vinařice, Vězeňský program	ODS, PROP, ROD	SOC, MAT	Mezibranská 3, 110 00 Praha 1	www.romodrom.cz	info@romodrom.cz	222 212 823
Sananim (DSV)	Centrum pro osoby v konfliktu se zákonem		DROG	Charkovská 12, 101 00 Praha 10	www.sananim.cz		271 752 076
Sdružení pro probaci a mediaci v justici	Systém mentoringu v trestní justici Motivační programy ZZ v Praze, Šance	OBV, ODS, PROP, MLA	motivační programy, mentoring,...	Sokolská 26, 120 00 Praha 2	www.spi.cz	institut@spi.cz	224 262 137
SOS centrum Diakonie ČCE	Vězeňská péče v SOS centru	OBV, ODS, PROP, ROD	KOR, SOC, PSY, ZAM	Belgická 22, 120 00 Praha 2	www.soscentrum.cz	zz.sos@diakonieccc.cz	602 142 075
Vězeňská duchovenská péče		OBV, ODS	DUCH	Soudní 1a, p.p. 3, 140 00 Praha 4	http://vdcp-cz.info		244 024 435
STŘEDOČESKÝ KRAJ							
Diakonie ČCE – Středisko ve Vlašimí		PROP do 26 let	DPC, SOC	Benešovská 507, 258 01 Vlašim	www.vlasim.diakonieccc.cz	vlasim@diakonieccc.cz	317 844 482
Emauzy ČR	Farma Vrbno			Vrbno u Mělníka čp. 1	www.emauzy.org		
OP Beroun		OBV, ODS, PRO	SOC, PR	Na Příkopě 1/211, 266 01 Beroun	www.opberoun.cz	info@opberoun.cz	311 625 206, 603 115 377
OP Nymburk	Šance	OBV, ODS, PROP	SOC, PR	Nám. Přemyslovců 14/11, 288 02 Nymburk	www.opnymburk.cz	poradna.nymburk@centrum.cz	325 511 148
Semiramis, o.s. (DSV)	Centrum drogových služeb ve vězení	ODS, ROD	DROG	Ptácká 162, 293 01 Mladá Boleslav	www.os-semiramis.cz	vezeni@os-semiramis.cz	602 803 279
VÝCHODOČESKÝ KRAJ							
Emauzy ČR		PROP, ODS, OBV	AD, SOC, OPP, MAT, VČ	Poláčkovo náměstí 85, 516 01 Rychnov nad Kněžnou	www.emauzy.org	emauzy@emauzy.org	494 530 520
Laxus, o.s. (DSV)	Drogové služby ve vězení Laxus o.s.	OBV, ODS, ROD	DROG	Okružní 699, P.O.Box 21, Hradec Králové	www.laxus.cz	dsv@laxus.cz	495 515 907
PLZEŇSKÝ KRAJ							
Centrum protidrogové prevence a terapie, o.p.s. Plzeň (DSV)	Drogové poradenství ve vazební věznici Plzeň - Bory	OBV	DROG	Havřířská 11, Plzeň, 301 00	www.kcentrum.cz	info@kcentrum.cz	377 421 374

Česká katolická charita	Dům napří cesty sv. Josefa Plzeň	DPC	Doudlevecká 71 301 33 Plzeň	www.caritas.cz	377 220 894
KARLOVARSKÝ KRAJ					
Česká katolická charita	Dům napří cesty sv. Josefa Karlovy Vary	DPC	Svobodova 743/12 360 17 Karlovy Vary	www.caritas.cz	353 565 113, 777 767 031
ÚSTECKÝ KRAJ					
Mosty – sociálně psychologické centrum, o.s.			Tř. Budovatelů 2957, 434 01 Most	os.mosty@seznam.cz	774 680 013
Útociště, o.s.	Dům křesťanské pomoci	DPC, DUCH	Hory 73, 357 07 Oloví	dkp.olovi@volny.cz	352 673 235
OLOMOUCKÝ KRAJ					
Podané ruce, o.s. (DSV)	Program práce s klientem v konfliktu se zákonem	DROG, SOC, KOR	Sokolská 41 772 00 Olomouc	www.podaneruce.cz	585 154 917
JIHOMORAVSKÝ KRAJ					
Podané ruce, o.s. (DSV)	Drogové služby ve vězení	DROG, SOC, KOR	Francouzská 36, 602 00 Brno	vezeni@podaneruce.cz	545 247 542

Vysvětlivky:

OBV – pro obviněné osoby
 ODS – pro odsouzené osoby
 PROP – pro propuštěné osoby
 ROD – pro rodiny a blízké obviněných, odsouzených nebo propuštěných osob
 MLA – pro obviněné, odsouzené nebo propuštěné mladistvé osoby

AD - azylový dům

DPC – dům na půli cesty
 DROG – poradenství pro drogově závislé
 DUCH – duchovní péče
 KOR – korespondence s odsouzenými ve věznicích
 MAT – materiální pomoc
 OPP – možnost vykonat obecně prospěšné práce
 PR – právní poradenství
 PSY – psychologická pomoc
 SOC – sociální poradenství
 MON- monitoring trestní justice nebo vězeňství
 VČ – volnočasové aktivity

Příloha č. 2

Osnova rozhovoru se členy Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb, o.s.

Varianta pro respondenty, kteří zastupují právnickou osobu, která je členem APPPS:

- a) S jakými skupinami lidí v konfliktu se zákonem pracujete?
- b) Jaké typy služeb poskytujete lidem v konfliktu se zákonem?
- c) Kolik let působíte v penitenciární nebo postpenitenciární sféře?

1) S jakými lidmi a organizacemi v oblasti poskytování služeb obviněným, odsouzeným a propuštěným lidem spolupracujete? Jak tuto spolupráci hodnotíte?

2) S jakými problémy se setkáváte při poskytování služeb obviněným, odsouzeným nebo propuštěným? Co se Vám naopak daří?

3) Co by Vám pomohlo, abyste mohl/a lépe poskytovat služby obviněným, odsouzeným nebo propuštěným lidem?

4) V čem si myslíte, že by mohla Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb být prospěšná pro Vaši práci?

Varianta pro respondenty, kteří jsou členy APPPS jako fyzické osoby:

- a) S jakými skupinami lidí v konfliktu se zákonem Vaše organizace pracuje?
- b) Jaké typy služeb poskytujete Vaše organizace lidem v konfliktu se zákonem?
- c) Kolik let působí Vaše organizace v penitenciární nebo postpenitenciární sféře?

1) S jakými lidmi a organizacemi v oblasti poskytování služeb obviněným, odsouzeným a propuštěným lidem Vaše organizace spolupracuje?

2) S jakými problémy se Vaše organizace setkává při poskytování služeb obviněným, odsouzeným nebo propuštěným lidem? Co se Vaší organizaci naopak daří? Jak Vy osobně tuto spolupráci hodnotíte?

3) Co by Vaší organizaci pomohlo, aby mohla lépe poskytovat služby obviněným, odsouzeným nebo propuštěným lidem?

4) V čem si myslíte, že by mohla Asociace poskytovatelů penitenciárních a postpenitenciárních služeb být prospěšná pro činnost Vaší organizace?